

Tom 13/2021, ss. 197-210
ISSN 0860-5637
e-ISSN 2657-7704
DOI: 10.19251/rtnp/2021.13(8)
www.rtnp.mazowiecka.edu.pl

Władimir Pasicznik

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Filia w Piotrkowie Trybunalskim
ORCID: 0000-0003-0001-4480

Edward Wilczkowski

Wołyński Uniwersytet Narodowy Ukrainy im. Łesi Ukrainki
ORCID: 0000-0002-4813-4839

Dylematy współczesnego nauczyciela wychowania fizycznego na Ukrainie

The dilemmas faced by a present-day teacher of physical education in Ukraine

Streszczenie: Artykuł poświęcony jest problematyce współczesnego wychowania fizycznego na Ukrainie. W pierwszych dekadach XXI w. w organizacji wychowania fizycznego w systemie edukacji szkolnej na Ukrainie, w porównaniu z sytuacją z lat 90. XX wieku, zaszło szereg zmian. Rozpoczęto modernizację bazy sportowej większości szkół, więcej uwagi zaczęto poświęcać organizacji sportu szkolnego; coraz większego znaczenia zaczęły nabierać alternatywne formy i metody prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkole. Niestety, nadal nauczyciele wychowania fizycznego na Ukrainie znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji, której

przyczyną jest między innymi: niski poziom aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży szkolnej; bierna postawa rodziców wobec wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej dzieci w czasie wolnym od zajęć. Priorytetem ukraińskiego wychowania fizycznego pozostaje integracja oświaty ukraińskiej z europejską przestrzenią oświatową.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, uczniowie, szkoła, nauczyciele, Ukraina

Summary: The article is devoted to the issues of modern physical education in Ukraine. Compared to the situation in the 1990s, there have been a lot of changes in the organization of physical education in the education system in Ukraine in the early decades of the 21st century. Modernization of the sports facilities in many schools has been started, more attention has been given to the sports organization in schools; alternative forms and methods of conducting physical education in schools have gained in significance. Sadly, physical education teachers in Ukraine are still in a very tough spot, which is caused by: a low level of physical activity amongst children and youth; a passive stance from parents regarding physical education and recreation of children in their leisure time, and others. The integration of the Ukrainian and European education systems remains the main priority of the Ukrainian physical education.

Keywords: physical education, students, school, teachers, Ukraine

Wprowadzenie

Na Ukrainie wychowanie fizyczne dzieci i młodzieży w szkole ma bogate tradycje, które są oparte na dziedzictwie narodu oraz pedagogiki ukraińskiej, aczkolwiek jego początek i rozwój odbywały się w złożonych warunkach społeczno-gospodarczych i politycznych. Przez większą część XX wieku ukraińskie wychowanie fizyczne znajdowało się pod kontrolą ideologicznych koncepcji wychowawczo-dydaktycznych oświaty radzieckiej. Przemiany i modernizacja wychowania fizycznego w szkole na Ukrainie rozpoczęły się dopiero na początku lat 90. XX wieku. N. Sorokolit, O. Rymar, A. Solovei wyróżniły trzy etapy rozwoju współczesnego wychowania fizycznego w systemie edukacyjnym po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości w 1991 roku. Etap pierwszy (lata 1991-1998), który charakteryzował się zmianami priorytetów w polityce państwowej

oraz w zakresie systemu oświatowego, a także wprowadzeniem trzech obowiązkowych godzin lekcyjnych tygodniowo w szkołach podstawowych i ogólnokształcących. Jednak w tym okresie teoria i metodologia nauczania wychowania fizycznego w szkołach pozostawała jeszcze w istotnej mierze oparta na doświadczeniu poprzednich dekad. W tym pierwszym okresie lat 90. zostały opracowane także pierwsze autorskie oraz regionalne programy nauczania wychowania fizycznego w szkołach różnego typu.

W kontekście modyfikacji szkolnego wychowania fizycznego ważną rolę odegrała Ustawa „O oświacie” (1998) oraz dokument ministerialny pod tytułem „Kompleksowy program wychowania fizycznego narodu” (1998), które pozwoliły na wprowadzenie nowych standardów nauczania wychowania fizycznego w szkole wzorowanych na rozwiązaniach europejskich. W drugim etapie transformacji wychowania fizycznego (lata 1999-2003) zostały zmodyfikowane i wdrożone podstawy programowe wychowania fizycznego w klasach 1-11 szkoły podstawowej i ponadpodstawowej. Zgodnie z nimi za główny cel wychowania fizycznego przyjęto wspieranie i rozwój postaw prozdrowotnych uczniów oraz rozwój ich sprawności motorycznej.

Etap trzeci (lata 2004-2008) to etap pogłębiania działań w zakresie modyfikacji programów nauczania. Głównym celem w tym okresie było tworzenie warunków dla optymalnego rozwoju duchowego i psychofizycznego uczniów oraz podniesienie ich poziomu sprawności. Czwarty etap (2008 - do dziś) jest etapem ponownego, globalnego reformowania systemu oświatowego, w tym i również wychowania fizycznego. Potrzeba kolejnych zmian wyniknęła, jak zaznaczają badacze, z obniżającego się poziomu aktywności fizycznej uczniów, coraz większego braku motywacji do zajęć, złego stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej i in. Priorytetem ukraińskiego wychowania fizycznego pozostaje wpisanie ukraińskiej oświaty w europejską przestrzeń edukacyjną [N. Sorokolit, O. Rymar, A. Solovei, 2018].

Problematyką metodyki wychowania fizycznego w systemie oświaty w owym okresie zajmowali się V. N. Ariefieva, O. M. Bondarchuk, O. I. Bulhakova, O. M. Vatseba, I. O. Kuzmenko, I. V. Lysaka, N. V. Kovalova, L. I. Danylenko, E. Vilchkovski; zagadnieniami z zakresu metodologii wychowania fizycznego w praktyce szkolnej - A. V. Tsos, A. V. Vindiuki, O. O. Vlasiuk, N. V. Krachevskoi, T. I. Krutsevic, A. V. Ohnystohoi, E. S. Vilchkovskyi, N. Moskalenko; temat wpływu aktywności ruchowej na stan zdrowia uczniów podejmowali w pracach: A. I. Drachuk, T. Y. Krutsevych, S. Y. Nikolaiev, N. S. Panhelova; kształceniem podyplomowym nauczycieli wychowania fizycznego zajmowali się F. Baibanova, I. Hryshyna, N. Lisova, N. Murovana, V. Saiuk, V. Stelnykov i in.

W pierwszych dekadach XXI wieku, jak zaznaczono powyżej, nastąpiło wiele zmian w organizacji wychowania fizycznego w systemie edukacji szkolnej na Ukrainie, w porównaniu z sytuacją z lat 90. XX wieku. Rozpoczęto modernizację sportowej bazy materialnej w większości szkół (aczkolwiek dotyczy to w pierwszej kolejności dużych aglomeracji, a i w tym przypadku sytuacja była bardzo zróżnicowana ze względu na możliwości sfinansowania odpowiednich projektów przez regionalne władze oświatowe); więcej uwagi zaczęto poświęcać organizacji sportu szkolnego; większego znaczenia nabierają alternatywne formy i metody prowadzenia zajęć, aczkolwiek typowym nadal pozostaje nauczanie uczniów podstaw z wybranych elementów lekkiej atletyki, koszykówki, siatkówki, piłki nożnej, turystyki oraz (jeżeli pozwalają na to warunki pogodowe) nauki jazdy na nartach. Jak zaznacza S. O. Moiseiev, w ostatnim dziesięcioleciu coraz większą popularnością cieszą się: aerobik, badminton, tenis stołowy, biegi na orientację i gry terenowe. Bardzo często w trakcie zajęć wykorzystywany jest trening obwodowy (w różnych wariantach) jako metoda kompleksowego rozwoju sprawności fizycznej uczniów [S. O. Moiseiev, 2017]. Popularne jest również stosowanie na zajęciach elementów hatha-jogi oraz tai chi. Należy jednak zaznaczyć, że wykorzystanie szerokiej gamy form aktywności ruchowej uczniów jest uwarunkowane pozio-

mem bazy sportowej poszczególnych szkół, a w tym kontekście ich większość potrzebuje poważnej modernizacji, zwłaszcza dotyczy to placówek wiejskich.

W kontekście promocji zdrowego stylu życia ważne miejsce na zajęciach zarówno obowiązkowych, jak i fakultatywnych zajmują takie formy, jak: Dzień Zdrowia, Tydzień Zdrowego Stylu Życia, istotne jest też uczestnictwo uczniów w konkursach poświęconych ogólnej wiedzy na temat własnego zdrowia, regularne organizowanie aktywności ruchowej podczas przerw międzylekcyjnych (przeważnie dla uczniów klas 1-4), ćwiczeń oddechowych.

Mimo tego, ukraiński nauczyciel wychowania fizycznego nadal znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji. Na Ukrainie, jak i w niektórych krajach europejskich, w ostatniej dekadzie występuje wiele barier organizacyjnych związanych z prowadzeniem zajęć wychowania fizycznego, z którymi boryka się szkoła. Przyczyną są między innymi: niski poziom aktywności fizycznej dzieci i młodzieży szkolnej; lęk rodziców przed ewentualną kontuzją dziecka, co może mieć miejsce podczas ćwiczeń fizycznych. Konsekwencją zaś, wskutek „siedzącego stylu życia”, jest niski poziom sprawności fizycznej uczniów. Sporadyczna rekreacja ruchowa na gruncie rodzinnym, w czasie pozaszkolnym (z reguły są to spacery na świeżym powietrzu, jazda na rowerze), nie są w stanie zrekompenzować braków wynikających z nieuczestniczenia uczniów w zajęciach wychowania fizycznego (obowiązkowego, lecz także fakultatywnego) organizowanego w placówkach edukacyjnych.

Uwarunkowania realizacji celów i zadań wychowania fizycznego w szkołach Ukrainy

Stan zdrowia dzieci i młodzieży ukraińskiej jest wysoce niezadowolający. Prawie 30% uczniów jest chronicznie chorych, ponad 50% ma niski poziom sprawności fizycznej, w związku z czym nie radzi sobie z obciążeniem szkolnym. 1,5 raza więcej jest uczniów zapadających na choroby oczu oraz uczniów z za-

burzeniami neuropsychiatrycznymi, 3-4 razy więcej zapada na choroby układu trawiennego, 2-3 razy wzrosła liczba uczniów z zaburzeniami układu mięśniowo-szkieletowego. Zdaniem O. V. Polkovenko, O. V. Tymchyk, współcześni młodzi ludzie często nie zastanawiają się nad swoim zachowaniem, lekceważą stan własnego zdrowia, wpadają w nałogi. Warto nadmienić, że 75% chorób występujących w życiu człowieka dorosłego ma swoje podłoże w dzieciństwie lub w okresie adolescencji. Zdaniem badaczy, ważną misję do spełnienia w zakresie kształtowania u młodzieży odpowiednich nawyków zdrowego stylu życia mają rodzice przy współudziale szkoły, a w pierwszej kolejności nauczyciela wychowania fizycznego. Niestety, część nauczycieli na lekcjach wychowania fizycznego ogranicza się tylko do zabezpieczenia uczniów przez urazami i kontuzjami, a za główne przyczyny osłabienia stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej uważa odziedziczone choroby genetyczne, obojętność oraz brak zainteresowania wychowaniem fizycznym dzieci ze strony rodziców, a także ogólnie niewielkie tradycje aktywności fizycznej w rodzinie. [O. V. Polkovenko, O. V. Tymchyk, 2018].

Przyczynami złego stanu zdrowia uczniów są: niewystarczająca skuteczność zajęć wychowania fizycznego w szkole oraz w czasie wolnym od zajęć; niski poziom współdziałania między szkołą a środowiskiem społecznym oraz rodzicami; ograniczona autonomia nauczyciela w organizacji procesu nauczania (autorytaryzm władz oświatowych, nadmierna biurokracja); niewystarczający poziom wynagradzania nauczycieli.

Jak zaznaczają V. Pavlenko, O. Tymchyk, sposób prowadzenia zajęć wychowania fizycznego często nie motywuje uczniów do aktywnego uczenia się. Nierzadko zdarza się, że w procesie nauczania nauczyciele wykorzystują przestarzałe formy i metody nauczania. Ponieważ wychowanie fizyczne ma charakter praktyczny, należy brać pod uwagę indywidualne preferencje uczniów w zakresie wyboru formy aktywności fizycznej. Od poziomu przygotowania zawodowego oraz doświadczenia pedagogicznego nauczyciela zależy efektywność wykonywanych

przez uczniów poszczególnych ćwiczeń fizycznych, a także poziom sprawności fizycznej dzieci i młodzieży oraz ich stan zdrowia. Zdaniem badaczy, wysoki poziom sprawności fizycznej ucznia jest osiągalny, pod warunkiem umiejętnego doboru i prawidłowego zastosowania przez nauczyciela optymalnych (uwzględniając konkretne warunki funkcjonowania szkoły) metod nauczania, które mają na celu aktywizację uczniów. Zainteresowania uczniów oraz zakres form i metod nauczania wykorzystywanych przez nauczyciela w trakcie zajęć decyduje o skuteczności nauczania. Nauczyciel powinien brać pod uwagę także takie kryteria, jak potencjał zdrowotny uczniów, płeć, motywację, aktualny poziom sprawności fizycznej, czyli to wszystko, co może istotnie wpłynąć na przebieg zajęć [O. V. Polkovenko, O. V. Tymchyk, 2018].

Według badań V. V. Ivashkovskiy, O. I. Ostapenko, M. V. Tymczyk, wśród uczniów klas 1-4 szkoły podstawowej gimnastykę poranną systematycznie uprawia tylko 8,4% uczniów, 73,9% w ogóle nie uprawia gimnastyki; w różnych formach aktywności fizycznej systematycznie bierze udział 11,2%, w ogóle nie bierze udziału – 52,6%; systematycznie uczestniczy w różnych formach aktywności sportowej – 13,7%, zaś w ogóle nie uczestniczy 66,9%. Zdaniem autorów, dane te świadczą o wyraźnie biernym nastawieniu uczniów do różnych form aktywności ruchowej. Według tych badań podstawowymi przyczynami biernego nastawienia uczniów klas 1-4 do zajęć wychowania fizycznego oraz innych form aktywności ruchowo-rekreacyjnej są: brak chęci samodzielnego uprawiania aktywności fizycznej 29,7% oraz brak miejsca do uprawiania aktywności fizycznej – 21,1%; brak odpowiednich umiejętności i nawyków – 29,6%; brak wolnego czasu – 18,5%. Pozytywny stosunek do uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego ma 78,4% chłopców i 78,7% dziewcząt z 3 klasy szkoły podstawowej oraz 72,9% chłopców i 52% dziewcząt z 4 klasy szkoły podstawowej [V. V. Ivashkovskiy, O.I. Ostapenko, M.V. Tymczyk, 2014]. Wyraźnie wydać zatem, że niski poziom aktywności fizycznej uczniów wynika z problemów w organizacji wychowania fizycznego

w szkołach oraz błędów nauczycieli w kontekście motywowania uczniów do aktywnego uczestnictwa w zajęciach.

Według danych V. O. Pavlenko obojętne nastawienie do lekcji wychowania fizycznego u uczniów klas starszych występuje u 22% chłopców oraz u 43% dziewcząt biorących udział w zajęciach; negatywne nastawienie do ćwiczeń fizycznych występuje odpowiednio u 4% chłopców oraz u 7% dziewcząt. Jak zaznacza autor, wśród przyczyn utraty zainteresowania kulturą fizyczną wśród młodzieży szkolnej można wymienić: niewystarczający poziom przygotowania zawodowego części nauczycieli; brak dostatecznego motywowania do uprawiania sportu w czasie wolnym od zajęć; niski poziom wyposażenia niektórych szkół w sprzęt i przyrządy sportowe; niedociągnięcia w organizacji zajęć. Jednocześnie, co jest zaskakujące, uczniowie klas starszych są pozytywnie nastawieni do udziału w zajęciach w sekcjach sportowych. Uczniowie wykazują zainteresowanie takimi dyscyplinami sportu, jak: siatkówka, pływanie, piłka nożna. Dziewczęta darzą sympatią gimnastykę, siatkówkę, lekką atletykę, chłopcy zaś zapasy (zwłaszcza wschodnie sztuki walki) oraz piłkę nożną. Dla uczniów klas młodszych motywacją do udziału w zajęciach wychowania fizycznego jest przede wszystkim chęć uzyskania wysokiej oceny, co świadczy, jak podkreśla badacz, o braku świadomości uczniów w tym wieku o pozytywnym wpływie ćwiczeń fizycznych na ich stan zdrowia [V. O. Pavlenko, 2017].

Współczesny nauczyciel wychowania fizycznego na Ukrainie – trudności, wyzwania, dylematy

Jak zaznaczają K. V. Drozdova, V. V. Podhorna, istotną przyczyną braków występujących w zakresie wychowania fizycznego w szkole jest niedobór właściwej kadry spowodowany spadkiem znaczenia, prestiżu zawodu nauczyciela wychowania fizycznego oraz, co za tym idzie, nikłe zainteresowanie tą pracą wśród absolwentów wychowania fizycznego. Na podstawie przeprowadzonych badań wśród studentów kierunku wychowa-

nie fizyczne ustalono, iż 46% respondentów nie uważa zawodu nauczyciela wychowania fizycznego za zawód prestiżowy; 44% respondentów chce pracować w szkole tylko przez pierwsze lata po ukończeniu studiów, a tylko 13% przez całą karierę zawodową. 24,4% badanych chce zatrudnić się w charakterze instruktora sportu, a reszta nie sprecyzowała planów zawodowych. 46% uważa, że wzrost znaczenia zawodu nauczyciela w społeczeństwie zależy od wzrostu wagi owego przedmiotu szkolnego w programach nauczania, zaś 22% sądzi, że wizerunek tego zawodu zyska wraz ze zwiększeniem wysokości wynagrodzenia nauczyciela wychowania fizycznego [K. V.Drozdova, V. V. Podhorna, 2019].

Y. S. Kostiuk, analizując sytuację w zakresie wychowania fizycznego w regionach wiejskich Ukrainy oraz pracę nauczyciela wychowania fizycznego w tych szkołach, zaznacza, że występuje wyraźna sprzeczność między realizacją celów i zadań programowych a infrastrukturą tych szkół. Poważnym problemem staje się brak ośrodków rekreacyjno-sportowych, z których młodzież wiejska korzystałaby w czasie wolnym od zajęć bądź uczestniczyła w organizowanych przez te ośrodki treningach sportowych. Kostiuk potwierdza także, że nie wszyscy absolwenci kierunków wychowania fizycznego posiadający odpowiednie kwalifikacje do prowadzenia zajęć, wyrażają chęć pracy w szkołach wiejskich. W organizacji zajęć wychowania fizycznego w szkołach wiejskich, jak podkreśla autorka, ważną rolę odgrywają takie czynniki, jak tradycje danej społeczności, środowisko rodzinne, odległość od dużych aglomeracji; czas, który poświęca młodzież, pomagając rodzicom w gospodarstwie domowym. Postawa rodziców wobec zajęć wychowania fizycznego nie napawa optymizmem (tylko 20% z nich przejawiało zainteresowanie uczestnictwem dzieci w zajęciach obowiązkowych z tego przedmiotu w szkole oraz w czasie w rekreacji sportowej).

Według Y.S. Kostiuk, bardzo duże znaczenie dla efektywnego nauczania wychowania fizycznego w szkołach wiejskich ma umiejętność wykorzystywania przez nauczyciela dostęp-

nej infrastruktury (wyposażenia obiektów) oraz atutów związanych z lokalizacją danej szkoły. Brak sal gimnastycznych w tych szkołach powinien być rekompensowany przez realizację zajęć z uczniami na świeżym powietrzu (przede wszystkim na terenie boiska szkolnego czy w formie wycieczek szkolnych), co znacząco poszerza możliwości rozwoju sprawności ruchowej uczniów i pozwala na wyrabianie u nich umiejętności orientacji w nowych warunkach i otoczeniu, przejawianie aktywności, samodzielności oraz inicjatywy w większym wymiarze, niż miałyby to miejsce w przypadku zajęć realizowanych w pomieszczeniu dydaktycznym [Y. S. Kostiuk, 2013].

Na podstawie przeprowadzonych badań własnych wśród nauczycieli wychowania fizycznego M. A. Mameshyn, I. P. Masliak, V. O. Zhuk ustaliły, iż 62% respondentów jest zdania, że 3 godziny w tygodniu w ciągu roku szkolnego wystarczy, aby zrealizować założenia i zadania programu nauczania w zakresie wychowania fizycznego (24% respondentów uważało, że potrzebne są 4 godz. zajęć tygodniowo; 10% było zdania, że jest to 5 godz. zajęć tygodniowo, zaś tylko 4%, że 6 godz. w tygodniu). Jednocześnie tylko 17% nauczycieli było zadowolonych z postawy uczniów uczestniczących w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego, natomiast 76% było nie w pełni zadowolonych. Ponad połowa respondentów ocenia stan zdrowia oraz poziom sprawności fizycznej uczniów jako przeciętny, a 83% nauczycieli było niezadowolonych z braku możliwości zakupu nowego sprzętu, przyborów i przyrządów sportowych pozwalających uatrakcyjnić formę prowadzonych zajęć. 52% było zdania, że infrastruktura sportowa szkoły nie pozwalała na właściwe, zgodne z podstawą programową prowadzenie zajęć wychowania fizycznego. [M. A. Mameshyna, I. P. Masliak, V. O. Zhuk, 2015].

Zdaniem M. M. Osadets, A. A. Slobozhaninov, A. O. Voloshchuk, brak zainteresowania oraz motywacji u uczniów do uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego w szkole są spowodowane niewłaściwą organizacją zajęć przez nauczyciela, na którą składają się panujące stereotypy, powtarzalność

oraz niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych wychowania fizycznego [M. M. Osadets, A. A. Slobozhaninov, A. O. Voloshchuk 2018].

Sporo uwagi współcześni naukowcy ukraińscy poświęcają funkcjom oraz kompetencjom zawodowym nauczyciela wychowania fizycznego. B. Shyjan wyróżnia dwie kategorie funkcji. Do pierwszej grupy zalicza funkcje: orientacyjną, rozwojową, motywującą oraz informacyjną, do drugiej: konstrukcyjną, organizacyjną, komunikacyjną oraz badawczą [B. M. Shyjan, 2002]. N. M. Samsutina stwierdza zaś, że nauczyciel wychowania fizycznego spełnia następujące funkcje: dydaktyczną, wychowawczą, organizacyjną, rozwojową, planowania, kontroli, komunikacyjną oraz badawczą, asekuracyjną (asekuracja podczas ćwiczeń wykonywanych przez uczniów podczas zajęć), profilaktyczną, funkcję promowania zdrowego stylu życia w szkole, sędziowską (sędziowanie zawodów szkolnych) [N. M. Samsutina, 2014.]

I. Ivanii wyróżnia takie kompetencje nauczyciela wychowania fizycznego, jak: zdolność oceny sytuacji dydaktyczno-wychowawczych w obszarze wychowania fizycznego oraz umiejętność systematycznego działania; operowania współczesnymi metodami nauczania w szkole; prezentacji wysokiego poziomu umiejętności komunikacyjnych we współpracy z uczniem oraz przekazywania mu niezbędnej wiedzy teoretycznej i praktycznej; zdolność do integracji doświadczeń ukraińskich z zagranicznymi w zakresie teorii i praktyki wychowania fizycznego oraz pedagogiki zdrowia; kreatywności oraz wysokiego poziomu kultury osobistej [I. Ivanii, 2013]. H. N. Bohdanova zaznacza, że na kompetencje nauczyciela wychowania fizycznego składają się: wiedza teoretyczno-praktyczna, umiejętności metodyczne oraz sprawnościowe, cechy charakteru, co pozwala mu wydajnie realizować zadania dydaktyczno-wychowawcze w szkole [H. N. Bohdanova, 2013].

Uważamy, że niezbędnymi kompetencjami współczesnego nauczyciela wychowania fizycznego są przede wszystkim: biegłość w osiągnięciu wysokiej efektywności w realizacji celów

i zadań z wychowania fizycznego; wysoki poziom kwalifikacji w planowaniu i organizacji pracy własnej; umiejętność koordynacji własnych działań dydaktyczno-wychowawczych z działaniami całego grona nauczycielskiego danej szkoły, rodzicami oraz z lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i sportowymi; wysoki poziom kompetencji komunikacyjnych; umiejętność organizacji życia sportowego w danej szkole, w tym organizacji imprez i zawodów sportowych, sędziowania; krytycznego oceniania i ewaluacji własnej pracy; przeprowadzania badań metodologicznych na terenie danej szkoły oraz na podstawie uzyskanych danych statystycznych wypracowanie i wdrażanie niezbędnych rozwiązań w zakresie modyfikacji swoich działań dydaktyczno-pedagogicznych; umiejętność dostosowania procesu wychowania fizycznego do indywidualnego potencjału zdrowotnego poszczególnych uczniów oraz ich zainteresowań.

Skuteczne działania dydaktyczno-wychowawcze są także uwarunkowane pogłębianą i ciągle aktualizowaną wiedzą z obszaru fizjologii człowieka, rehabilitacji leczniczej, racjonalnego żywienia, aktywności rekreacyjno-sportowej, psychologii rozwojowej, medycyny sportowej oraz podstaw edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

Zakończenie

W pierwszych dekadach XXI w. w organizacji wychowania fizycznego w systemie edukacji szkolnej na Ukrainie doszło do dynamicznych zmian w porównaniu z sytuacją z lat 90. XX wieku. Podjęto modernizację infrastruktury sportowej szkół, więcej uwagi poświęca się organizacji sportu szkolnego; coraz większego znaczenia zaczęły nabierać alternatywne formy i metody prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkole, w ten sposób dostosowując charakter zajęć lub poszczególnych ćwiczeń do indywidualnych potrzeb uczniów. Jednak warto podkreślić, że wykorzystanie szerokiej gamy form aktywności ruchowej uczniów (w tym i form alternatywnych) jest uwarunkowane w pierwszej kolejności stanem bazy sportowej po-

szczególnych szkół, a w tym kontekście większość ukraińskich placówek nadal potrzebuje poważnej rozbudowy. Współczesny nauczyciel wychowania fizycznego, żeby właściwie realizować swoje działania dydaktyczno-wychowawcze, powinien posiadać następujące kompetencje: stosować współczesne metody nauczania; wykazywać się wysokim poziomem umiejętności komunikacyjnych we współpracy z uczniem oraz przekazywać mu niezbędną wiedzę teoretyczną i praktyczną; być przygotowanym do koordynowania własnych działań dydaktyczno-wychowawczych z innymi nauczycielami, rodzicami oraz lokalnymi instytucjami edukacyjnymi i sportowymi; posiadać umiejętność krytycznego ocenia i ewaluacji własnej pracy oraz doskonalenia swoich umiejętności teoretyczno-praktycznych.

Bibliografia

Bohdanova H.N. 2013, *Kharakterystyka pedahohichnykh umov pidvshchennia rivnia profesiinoi kompetentnosti vchytelia fizychnoi kultury*, Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenki, nr 2 (251), t. 2, s. 18-24.

Drozdova K.V., Podhorna V.V. 2019, *Osoblyvosti dialnosti vchytelia fizychnoi kultury v umovach novoi ukrainskoi shkoly*, seria: Pedahohichni Nauky, visnyj Natsionalnoho uniwersytetu Chernihivsky lozhium im. T.H. Shevchenka, Naukovyi chasopys, Vyp. 1, c. 147-151.

Ivanii I. 2013, *Kompetentnisnyi pidkhid do profesiinoi pidthotovky vchytela fizychnoi kultury*, Fizychni vykhovannia, sport i kultura zdrovia u suchasnomu suspilstvi, Zbirnyk naukovykh prats volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, nr 1 (21), s. 42-46.

Ivashkovskiy V.V., Ostapenko O.I., Tymczyk M.V. 2014, *Fizychni vykhovannia uchniv pochatkovykh u pozaklasnii roboti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv*, Natsionalna Akademiia Pedahohichnykh nauk Ukrainy Instytut problem Vychovannia, Imeks-LTD, Kirovohrad, ss. 172.

Kostiuk Y.S. 2013, *Suchasni pidkhody schchodo modernizatsii uroktiv fizychnoi kultury uchniv osnovnoi malokomplektnoi shkoly, yaki prozhyvaiut v silskii mistsevastii*, Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu , №3, s. 247-253.

Mameshyna M.A., I.P.Masliak I.P., Zhuk V.O. 2015, *Stan ta problemy fizychnoho vykhovannia w oblasnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladach*, Slobozhanskyi Naukovo-Sportyvnyi Visnyk, № 3 (47), s. 52-57.

Moiseiev O.S. 2017, *Suchasni pidkhody do provedennia urokov fizychnoi kultury v zahalnoosvitnii shkoli*, Pedahohichni Almanakh, Vypusk 34, s. 62-71.

Osadets M.M., Slobozhaninov A.A., Voloshchuk A.O. 2018, *Suchasni problem vykhovannia shkolariv*, Molodyi vchenyi, nr 3.3(55.3), , s. 71-73.

Pavlenko V.O. 2017, *Maisternist vchytelia fizychnoi kultury v umovakh reformuvannia serednoi osvity*, Osnovy pobudovy trenuvalnoho protsesu v tsyklichnykh vysadakh sportu,, s. 178-183.

Polkovenko O.V., Tymchyk O.V. 2018, *Fizychno vykhovannia uchniv u konteksti suchasnoi pedahohichnoi nauky*, Molodyi vchenyi, № 4.3 (56.3), , c. 65-68.

Samsutina N.M. 2014, *Metodychni zasady formuvannia profesynykh funtsionalnykh kompetetnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury*, Berdiansk, s. 190.

Sorokolit, N., Rymar O., Solovei A. 2018, *Stanovlennia shkilnoho fizychnoho vykhonyvannia v Ukraini v period nezalezhnosti*, Sportyvnyi visnyk Prydniprovia, nr 2, , s. 135-138.

Shyjan B.M. 2002, *Teoria i metodyka fizychnoho vykhovannia shkolariv*, t. 2, Bohdan, Ternopil, s. 248.